

Het Narrenschip¹

Deze tekening uit 1970 hing als een levensgrote poster in de vergaderkamer van de afdeling onderwijsontwikkeling in Utrecht, waar het bestuur van de NVMO bijeenkwam.

Prof. P.J. Thung gebruikte deze voorstelling regelmatig als illustratie bij zijn voordrachten over de medische opleiding in de jaren zeventig.

Zijn empirisch gestaafde uitgangspunt was dat medische studenten in westerse landen, wanneer zij eenmaal in opleiding zijn geraakt, zich wat hun kennis en attitude betreft op vergelijkbare wijze ontwikkelen. Als aannemelijke verklaring hiervoor stelde hij dat medische studenten in die landen een periode van zes à zeven jaar doorbrengen in een vergelijkbare leeromgeving die de studenten als het ware assimileert: de medische werkomgeving. De medische opleiding en de medische praktijk zijn, zeker in de fase van de coschappen, sterk met elkaar verweven.

In de antiautoritaire jaren zestig zwol de kritiek op de medische faculteiten aan. Die kritiek is op allegorische wijze in *Het Narrenschip* verbeeld.

Wanneer we nu terugkijken naar deze prent, zien we dat vele onderwerpen nog steeds actueel zijn. Aanmonsteren is alleen mogelijk na doorlichting en telling: de ruimte op het schip is beperkt, waardoor een numerus fixus noodzakelijk is. Zijn de studenten eenmaal binnen, dan nemen ze de heersende gewoonten over en assimileren met het scheepsvolk dat koers wil zetten naar Narragonia. Een misplaatst standsbesef doet de geleerden aan boord wellen en opstijgen. Therapieën worden min of meer lukraak toegepast door onervaren assistenten onder toezicht van een bijziende. Met uitgestreken gezichten, à la Daumier, voeren geleerden verheven discussies onder arbitrage van een natuurgenezer. Met een vroom gelaat steekt men de geldzak buiten om de experimenten in de besloten medische wereld te financieren.

Het medisch agglomeraat is moeilijk in beweging te krijgen: het Narrenschip zit vast verankerd aan de grond. Niemand van de opvarenden schijnt zich eraan te storen. Er is een planner die in het kraaiennest vooruitkijkt, maar zijn adviezen zijn nutteloos: artsen creëren immers zelf hun werk, dat zij met verzwegen geldzucht declareren bij de ziekenfondsen.

Het is natuurlijk een illusie te denken dat enkele docenten in medische faculteiten dit hele complex in beweging kunnen krijgen.

Een fundamentele herziening van de medische opleiding is eigenlijk alleen mogelijk als de medische faculteiten worden gekoppeld aan de veel grotere machinerie van de gezondheidszorg. Dan kan de politiek, extern, sturen op grond van maatschappelijke behoeften en wensen en dan kunnen de docenten, intern, hun verantwoordelijkheid nemen door de opleidingen hierop af te stemmen.

¹ Deze tekening is van de hand van Jan Willem van Vugt (1931-1985), een cartoonist met een kenmerkende gedetailleerde stijl, die werkte voor *Het Parool*, *De Volkskrant*, *De Groene Amsterdammer* en voor het *Studententijdschrift*.

Het narrenschip is in de late middeleeuwen en vroege renaissance een geliefde metafoor om de menselijke ondeugden te schilderen. Bekend zijn van Jeroen Bosch (1450-1516) een schilderij en een tekening, beide in het Louvre in Parijs. Sebastiaan Brant (1457-1521) schreef in 1494 de populaire verhandeling *Das Narren Schyff*, waarin hij optreedt tegen 'Nartheit, Blindheit, Irrsal und Torheit aller Stände und Geschlechter der Menschen'.

